

INFORME ACOMPANYAMENT I ORIENTACIÓ A LA FORMACIÓ PROFESSIONAL

Consell de la Formació Professional de Barcelona
Maig del 2023

Edita:

Àrea de Cultura, Educació, Esports i Cicles de Vida
Ajuntament de Barcelona

Autoria:

Consell de la Formació Professional de Barcelona

Maig del 2023

barcelona.cat/educacio

Índex

1. INTRODUCCIÓ	6
2. METODOLOGIA	7
3. DIAGNOSI	8
4. NORMATIVA	11
5. CONCLUSIONS	13
6. PROPOSTES	14
6.1 Plantejaments generals sobre l'acompanyament i l'orientació	14
6.2 Normativa	11
6.3 Centres educatius d'obligatòria i postobligatòria: plantejament, recursos i dotacions assignades	16

Acompanyament i orientació a la formació professional

Informe del Grup de Treball del Consell de la Formació Professional de Barcelona

El Grup de Treball sobre acompanyament i orientació està format per diferents representants de l'ecosistema de la formació professional a la ciutat. Han format part de la comissió les persones següents:

- Agustí Rubio, Consorci d'Educació de Barcelona
- Gemma Verdes, Consorci d'Educació de Barcelona
- Jesús Martín Rivera, UGT de Catalunya
- Joan Mogas, Fundació Ferrer i Guàrdia
- Jose Luis Álvarez, Confederació de Centres Autònoms d'Ensenyament de Catalunya
- Jose Miguel Mayos, Escoles Privades Independents de Catalunya
- Laia Herrera, Consell de la Formació Professional de Barcelona
- Lourdes Sugranyes, Barcelona Activa
- Lourdes González, directora de l'Institut Mare de Déu de la Mercè
- Lluís Bages, Fundació Ferrer i Guàrdia
- Lluís Vila, FAPAES
- Marta Carranza, Consell de la Formació Professional de Barcelona
- Marta Pascual, Consoci per a la Formació Continua de Catalunya
- Mireia Galobardes, UGT de Catalunya
- Mireia Martín, PIMEC
- Neus Gómez, Gerència d'Educació de la Diputació de Barcelona
- Rosalina Alcalde, Fundació Jaume Bofill
- Rodrigo Plaza, CCOO de Catalunya
- Ruth Toribio, Regidoria d'Infància i Joventut. Ajuntament de Barcelona
- Pati Sarrias, FAPAES
- Paco Ramos, Barcelona Activa
- Pedro Aguilera, Regidoria d'Infància i Joventut. Ajuntament de Barcelona
- Verónica Robles, AFAPAC
- Yolanda Almirall, Consorci d'Educació de Barcelona

Convidats:

- Alexia Malivern, Agència FPCAT

El Consell de la Formació Professional de Barcelona (CFPB) és l'òrgan de consulta, assessorament i participació, de caràcter no vinculant, de l'Ajuntament de Barcelona en matèria de formació professional.

El Consell vol ser un espai que reflecteixi i tingui en compte els diferents punts de vista i interessos de totes les persones i entitats relacionades amb la formació professional.

Els grups de treball són els òrgans bàsics de treball del CFPB. Aquests grups de treball estan integrats per tots els agents socials de l'àmbit educatiu, social i econòmic de la ciutat que tenen relació amb la formació professional i tenen per objectiu debatre aspectes d'interès sobre la formació professional i fer propostes d'actuació per assolir millores, tenint en compte les desigualtats socials.

Cada grup de treball és independent i té, d'acord amb els objectius de cadascun, una dinàmica i un pla de treball propis. Tot i així, l'intercanvi de recursos, d'informació, d'eines i de coneixements forma part del dia a dia de tots els grups, i en tots es considera l'aprenentatge mutu i la voluntat d'acció conjunta com la base per aconseguir una operativitat més eficient.

En el Pla de treball 2021-023 del CFPB destaca com a línia de la referència a facilitar l'orientació professional al llarg de la vida. És per aquest motiu que durant el curs 2022-2023 s'ha iniciat un grup de treball sobre acompanyament i orientació, atès que aquest és un àmbit estratègic de la formació professional per prevenir l'abandonament escolar prematur, garantir la millora de l'èxit educatiu i contribuir a la inserció en la vida laboral de l'alumnat.

Amb la finalitat d'orientar el debat i les propostes generades en aquesta comissió de treball, s'ha comptat amb el suport de persones expertes en l'àmbit mitjançant presentacions temàtiques i participant en l'espai de debat. S'han celebrat tres sessions de treball i una sessió de tancament amb la prioritització de les propostes sorgides.

- Primera sessió, celebrada l'11 d'octubre de 2022, amb el títol següent: "L'orientació al llarg i ample de la vida", a càrrec de **Màrius Martínez Muñoz**, professor titular d'Orientació Professional de la UAB, pedagog i doctor en Ciències de l'Educació.
- Segona sessió, celebrada el 15 de novembre de 2022, amb el títol "Acompanyament i orientació en l'FP", a càrrec de **Sandra Garrido Romero**, psicopedagoga i cap del Departament d'Orientació de l'Institut Escola del Treball de Barcelona.
- Tercera sessió, celebrada el 13 de desembre del 2022, amb el títol "El departamento de información, orientación profesional y empleo", a càrrec de **Marta Martínez**, del CPIF Corona de Aragón de la ciutat de Saragossa.
- Quarta sessió, celebrada el 17 de gener del 2023, per consensuar la diagnosi i debatre les propostes.
- Cinquena sessió, celebrada el 20 d'abril de 2023, per consensuar les propostes.

Són moltes les veus que assenyalen que l'acompanyament i l'orientació que es fa en les diferents etapes educatives no són suficients perquè tot l'alumnat pugui definir quin itinerari formatiu vol continuar.

Tot i que molts centres s'esforcen a fer un bon acompanyament i una bona orientació, encara són poc encoratjadors els itineraris dels i les joves de l'etapa obligatòria (de 12 a 16 anys) i l'etapa postobligatòria (de 16 en endavant), en termes d'èxit/fracàs educatiu, d'acreditació de qualificació i d'inserció laboral. En el cas de l'FP aquest tema és encara més preocupant, atès que hi ha un nombre important de joves que abandonen els estudis.

Una persona jove de 16 anys ha assolit, en el millor dels casos, l'educació obligatòria, formació insuficient per a l'adquisició de les competències i dels coneixements necessaris per afrontar amb garanties d'èxit el món del treball en un context de canvis productius, precarietat en l'ocupació juvenil i desequilibri en les qualificacions de la població activa. És per això que —al marge de les situacions en què el treball sigui imprescindible o un camí per madurar amb l'acompanyament necessari—, als 16 anys una persona jove hauria de poder prendre decisions sobre la seva formació inicial en funció de les seves competències, habilitats i interessos personals.

L'acompanyament i l'orientació són dos termes que no es poden dissociar l'un de l'altre, ja que ambdós són necessaris per garantir un bon itinerari educatiu. Són accions continuades que aborden el desenvolupament global de la persona i prenen com a horitzó la realització personal, social, acadèmica i professional futura, que permetran l'aprenentatge al llarg de la vida, la formació permanent i el creixement personal i professional. No poden restringir-se a actuacions de caràcter puntual.

S'entén acompanyament com un procés que busca la millora del benestar emocional de l'alumnat per facilitar l'accés als aprenentatges i a l'èxit educatiu, personal i social. L'acompanyament permet un seguiment molt intensiu i personalitzat de l'alumnat, i facilita el vincle de les persones professionals amb l'alumnat i de l'alumnat amb els centres.

Per la seva banda, l'orientació té com a missió acompanyar les persones en la tria del seu camí cap a uns futurs estudis i cap a la seva futura professió. Totes les persones, tinguin l'edat que tinguin, poden necessitar orientació, tant si estan decidint sobre el seu futur com si volen reorientar el seu itinerari professional.

Val a dir que a l'abordatge de les quatre esferes de l'acompanyament i l'orientació s'ha afegit més complexitat per la situació dels i les joves que han patit les conseqüències de la covid-19. Molts centres han detectat un augment dels malestars emocionals i psicològics de l'alumnat (amb expressions com ansietat, fòbies, apatia, addiccions, etc.) i els centres es troben amb veritables dificultats per poder realitzar un bon procés d'acompanyament i orientació en aquestes circumstàncies.

Per fer un bon acompanyament i una bona orientació, cal disposar d'una persona referent positiva, amb qui l'alumnat estableixi un vincle de comunicació regular basat en la confiança, la proximitat i el respecte mutu.

Es destaquen quatre esferes vitals que han d'entrar dins de l'acompanyament i l'orientació:

- Esfera personal: identitat, projecte, apoderament, participació...
- Esfera social: ser part de la societat, exercir com a ciutadà...
- Esfera acadèmica (educativa): autoestima, motivació, tria, coneixement de l'entorn i la seva oferta...
- Esfera professional: ocupacional, vocació, autoestima, motivació, coneixement de l'entorn...

Malauradament, l'acompanyament i l'orientació es realitzen en els moments puntuals de transició entre etapes i no formen part del currículum, continuen sent pràctiques perifèriques. Les activitats d'acompanyament i orientació es vinculen més a les accions individuals (entrevista) o grupals puntuals (xerrades, visites) que a les activitats continuades i integrades o infusionades, és a dir, que consten al currículum, a les activitats d'aula de cada assignatura o matèria, d'intencionalitat, missatges o estratègies en aquesta línia.

Així mateix, tot i que sí que s'han posat en marxa iniciatives per tal de fer front al fenomen (Servei d'Orientació - Pla Jove del Consorci d'Educació de Barcelona i els programes que se'n deriven), es constata que encara no hi ha prou coordinació i acompanyament en la transició de l'obligatòria a la postobligatòria i, per tant, hi ha risc d'abandonament en el sistema, tal com indiquen les elevadíssimes xifres d'abandonament prematur que hi ha a Catalunya, de les més altes d'Europa. Aquesta situació és especialment greu amb alumnes amb dificultats d'aprenentatge¹. I és que quan parlem d'acompanyament i orientació cal no oblidar el vessant inclusiu, atès que hi ha moltes persones joves amb necessitats educatives especials que volen accedir a la postobligatòria.

Centrant-nos en l'FP, resulta evident que els recursos d'acompanyament i orientació en l'alumnat són molt escassos, cosa que fa augmentar considerablement el risc d'abandonament especialment en graus mitjans. Aquest fet denota que, potser, l'alumnat no ha estat ben acompanyat ni orientat en la seva transició dels estudis secundaris als postobligatoris, no està estudiant allò que desitjaria o no rep un acompanyament suficient per evitar l'expulsió del sistema.

En els darrers anys s'ha assignat en pocs centres una professional orientadora, de fet fins fa molt poc temps a la ciutat de Barcelona només n'hi havia una, a l'Institut Escola del Treball (el centre amb més alumnat d'FP de tot l'Estat).

Això no obstant, durant el curs 2021-2022 s'han incorporat 6 orientadores més als centres de formació professional, que formen un equip de 7 professionals en total. Tot i això, les ràtios d'alumnat per cada professional orientador encara són molt elevades, de més de 1.000 alumnes per orientador/a, lluny dels estàndards fixats per la UNESCO, que recomana un orientador per cada 250 alumnes. Aquesta situació agreuja i perpetua les desigualtats ja existents entre centres, per titularitats, situació, etapa postobligatòria, alumnat o sector professional.

¹ La detecció i atenció d'alumnat NESE finalitza a la obligatòria i no està quantificat l'alumnat amb aquestes necessitats que cursa l'FP. Aquesta situació és especialment preocupant en el cas de l'alumnat NESE A, que necessita adaptacions concretes per poder seguir el seu itinerari formatiu de forma adequada. Aquesta situació no permet preveure les necessitats d'orientació professional d'un gruix important d'alumnes.

Malgrat que el sistema de formació i qualificació professionals tingui entre les principals funcions l'orientació al llarg i ample del cicle vital, encara no hi ha un model que expliqui i defineixi que inclouen aquests dos conceptes, en quines pràctiques es concreta, quins són els principals actors implicats en aquesta tasca i quines són les seves competències i funcions, quins són els estàndards de qualitat i com es fa el seguiment i l'avaluació de les accions d'acompanyament i orientació (Màrius Martínez, 2023).

Actualment l'orientació té un extens marc normatiu (d'àmbit català i estatal), però no s'ha desplegat. Destaca, entre altres, la Llei catalana 10/2015, del 19 de juny, de formació i qualificacions professionals, que inclou en els articles 22, 28, 29 i 30 una referència concreta a la creació d'una xarxa integrada i d'un model d'orientació.

En aquest sentit, destaquen dues actuacions recents: l'elaboració del Decret d'orientació educativa per part del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (encara pendent d'aprovar), i la publicació del Model català d'informació i orientació del sistema FPCAT, document de bases elaborat des de l'Agència Pública de Formació i Qualificació Professionals de Catalunya (d'ara endavant, Agència FPCAT), en el qual es recullen els criteris generals del model català d'informació i orientació per a la trajectòria formativa i professional del Sistema FPCAT, amb l'objectiu d'impulsar-lo a partir d'una visió integrada en el conjunt de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

Així mateix, pel que fa a la formació professional del sistema educatiu en l'àmbit de l'orientació, es preveu que, d'acord amb la Llei 10/2015 de l'11 de juny, en finalitzar un cicle formatiu, cadascun dels alumnes i les alumnes disposin d'un informe personal d'orientació professional (d'ara endavant IPOP²), en què s'identifiqui un itinerari posterior a seguir que els permeti millorar la seva qualificació professional i acadèmica, o especialitzar-se en un àmbit que sigui del seu interès. Dissortadament, aquest instrument encara no s'ha universalitzat a tots els centres d'FP de la ciutat.

Pel que fa a la normativa vinculada a la inclusió, destaca el Decret 150/2017, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu que recull en l'article 21 del capítol IV, que fa referència, entre altres, a com s'ha de fer l'acompanyament i l'orientació entre l'alumnat amb necessitats específiques a la formació professional inicial i als ensenyaments de règim especial.

Pel que fa a la Ley orgánica 3/2020, de 29 de diciembre de educación (d'ara endavant LOMLOE), reconeix el dret bàsic de tot l'alumnat a rebre acompanyament i orientació educativa i professional, i a la nova llei orgànica d'FP, concretament en el títol VII de Orientación Profesional, es preveu l'elaboració d'una estratègia general d'orientació i acompanyament integrat en el marc del Sistema de Formació Professional, que garanteixi un servei permanent i gratuït a les persones, empreses, organismes i institucions.

Malgrat el retard existent en el desplegament de la normativa existent, en l'àmbit local s'estan promovent iniciatives per definir com s'ha de concretar l'operativa de l'acompanyament i l'orientació. Destaca en aquesta línia la tasca desenvolupada pel Consorci d'Educació de Barcelona, a través del Servei d'Orientació del Pla Jove, en la formació d'orientadors/ores i en programes d'informació, acompanyament i orientació d'acord amb un projecte estructurat.

També les iniciatives portades a terme per Barcelona Activa i el Departament de Joventut de l'Ajuntament de Barcelona, o les iniciatives promogudes per la Diputació de Barcelona.

² Com a resultat de l'acció tutorial de tot l'equip docent d'un centre, i en finalitzar el cicle formatiu, cadascun dels alumnes i les alumnes hauria de disposar d'un informe personal d'orientació professional (IPOP) en què s'identifiqui un itinerari posterior a seguir que els permeti millorar la qualificació professional i acadèmica, o especialitzar-se en un àmbit que sigui del seu interès.

Els debats mantinguts al llarg de les diferents sessions del grup de treball constaten que és necessari construir un model d'acompanyament i orientació al llarg i ample de la vida. Hauria de ser un model de consens, no prescriptiu sinó inspirador, i per això cal concretar rols i funcions dels diferents agents que intervenen en els processos educatius més importants per acompanyar i orientar els futurs estudiants, treballadors i ciutadans, i que prevegi les diferents etapes educatives i vitals. El repte principal és aconseguir un acompanyament i una orientació accessibles, equitatives i de qualitat per a tothom.

En el context de l'aprenentatge i l'orientació al llarg de la vida, és evident que l'ESO no esgota el procés d'acompanyament i orientació, com també és clar que la persona es mou en altres contextos que no són només el centre educatiu. Un model d'acompanyament i orientació ha de considerar el territori proper i els diferents recursos, agents i accions d'orientació disponibles.

Les pràctiques d'acompanyament i orientació haurien d'incidir en els processos i resultats educatius a partir, sobretot, d'accions continuades que, dins i fora del currículum, haurien de donar suport al desenvolupament acadèmic i professional de l'alumnat per afrontar els desafiaments personals, formatius i professionals que se'ls plantejaran.

Pel que fa a l'equitat, el repte de l'acompanyament i l'orientació és garantir les oportunitats educatives, ja que formar part d'un col·lectiu vulnerat fa que es tinguin més dificultats en la trajectòria educativa.

Cal esmerçar tots els esforços necessaris des de les administracions públiques per desplegar els instruments necessaris per fer un bon acompanyament i orientació, desenvolupant la normativa existent amb els recursos econòmics i humans necessaris, i coordinant els diferents actors que intervenen en aquesta tasca.

6.1. Plantejaments generals sobre l'acompanyament i l'orientació:

1. **Es tracta d'un procés que ha de començar en etapes primerenques i al llarg i ample de la vida.**
2. **Partir dels interessos i les expectatives de les persones destinatàries i no de les necessitats del sistema educatiu o laboral.** D'aquesta manera, la construcció del projecte personal, educatiu i professional ha de sorgir del punt de vista del mateix alumnat.
3. **Incloure la perspectiva interseccional per atendre la diversitat d'alumnat existent.** L'objectiu és que no es reproduïxin els eixos de desigualtat d'origen social, gènere, diversitat funcional, edat, procedència, orientació sexual, etc., i garantir que s'incorporen les especificitats dels col·lectius diversos i així evitar qualsevol discriminació.
4. **Incloure la perspectiva inclusiva** per tal de fer una atenció i seguiment acurats de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE).
5. **S'ha de promoure la perspectiva de l'accessibilitat comunicativa.** Cal potenciar la diversitat de canals de comunicació per tal de fer arribar la informació a totes les persones i col·lectius.
6. **Compartir dades que facilitin el traspàs d'informació en tot l'itinerari formatiu i ajudin a definir les accions d'acompanyament i orientació.** En la transició de la primària a l'ESO els equips dels centres fan un traspàs d'informació de l'alumnat, cosa que no es produeix en la transició de l'etapa obligatòria a l'etapa postobligatòria. Respectant la confidencialitat de les dades, s'hauria de crear una base unificada per fer el traspàs entre obligatòria i postobligatòria. A l'hora de construir aquesta base, cal tenir en compte que molt de l'alumnat que vol cursar estudis d'FP a Barcelona prové de fora de la ciutat.

6.2. Normativa

7. **Impulsar el desplegament de tota la normativa referent a l'orientació en la formació professional, tant catalana com estatal.** La Llei 10/2015, del 19 de juny, de formació i qualificacions professionals, i la Ley orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de educación, que reconeixen el dret bàsic de tot l'alumnat a rebre orientació educativa i professional i preveuen diversos articles que, ara per ara, encara no s'han desplegat.
8. **Instar la Generalitat de Catalunya que es tramiti per la via d'urgència el procés d'aprovació i desplegament del Decret d'orientació en l'etapa postobligatòria i a tenir en compte les propostes d'aquest grup de treball.** Aquesta regulació hauria d'incloure la definició dels aspectes com la tipologia de perfils professionals, l'organització del servei, les competències, etc., i una memòria econòmica per garantir les plantilles i dotacions necessàries. Cal clarificar un model d'orientació per als centres perquè l'alumnat amb menys recursos personals, familiars i de l'entorn tingui més oportunitats per assolir l'èxit pel que fa a la formació i a la configuració d'un projecte professional de futur.
9. **Que L'Agència FPCAT tingui en compte la realitat municipal a l'hora de desplegar el model català d'informació i orientació del sistema FPCAT.** Es demana que, a l'hora d'estendre aquest model, els requisits s'adaptin tenint en compte la realitat de cada municipi i el coneixement i recursos existents.

6.3. Centres educatius d'obligatòria i postobligatòria: plantejament, recursos i dotacions assignades

10. **Promoure que cada centre de postobligatòria tingui un pla d'orientació de centre (POC), un departament específic i almenys una figura professional d'orientació en funció de l'alumnat i la complexitat del centre.** Aquesta figura professional ha d'articular les tasques d'orientació del seu centre i coordinar-se amb la resta d'agents orientadors del territori. Caldria aproximar-se a la ràtio xifrada per la UNESCO, d'un orientador per cada 250 alumnes.
11. **Garantir que tot l'alumnat disposarà d'un pla d'orientació acadèmica i professional i d'un informe personal d'orientació professional (IPOP).** Cal que cada alumne tingui un Pla d'orientació acadèmica i professional lligat a les seves competències, així com un IPOP quan acabi el cicle, que l'ajudi a definir l'itinerari posterior.
12. **Mantenir i potenciar la figura protagonista de la persona tutora i de la resta de professorat en la tasca d'acompanyament i orientació de l'alumnat.** Convé formar els docents en eines sobre l'acompanyament subjectiu i que puguin tenir en compte les particularitats i els trets diferencials de l'alumnat perquè puguin construir amb prou temps i espai un procés formatiu i personal propi.
13. **Garantir més presència de l'acompanyament i l'orientació a les matèries ordinàries i durant l'horari lectiu.** Avançar cap a un model curricular on hi hagi integrades o infusionades activitats d'acompanyament i orientació.
14. **Estabilitzar i millorar les condicions de l'acció tutorial.** Això exigeix estabilitzar i augmentar les plantilles per poder delegar les tutories amb les hores necessàries. Assumir tutories també hauria de comportar la millora de les condicions de treball: formació específica, reduccions de càrrega lectiva, reconeixement salarial...

15. **Millorar la formació del professorat per capacitar-lo en tasques d'acompanyament, orientació i informació sobre l'oferta d'FP, tant per a l'alumnat com per a les seves famílies.** Cal formar l'equip docent en matèria d'oferta existent d'FP a la ciutat i altres opcions formatives de l'entorn, com poden ser les escoles d'adults, les escoles de noves/segones oportunitats, els tallers d'oficis, els programes de noves oportunitats del SOC, les escoles d'idiomes i un llarg etcètera. Conèixer aquesta informació, així com l'estat del mercat laboral i els sectors professionals emergents, serà útil no només per l'alumnat, sinó també per a les famílies perquè ampliïn la mirada sobre l'oferta formativa.
16. **Comptar dins dels centres amb altres perfils professionals que col·laborin en el procés d'acompanyament i orientació.** Perfils com el de psicopedagogia, psicologia, tècnics d'integració social, educació social, etc., als quals s'hauria de clarificar quins són els àmbits i tasques específics de cadascun.
17. **Que cada centre de postobligatòria tingui un equip d'assessorament i orientació psicopedagògic (EAP) de referència.** Els EAP han de donar suport al professorat i als centres educatius de postobligatòria en la resposta a la diversitat de l'alumnat i en relació amb els alumnes que presenten necessitats educatives especials, així com a les seves famílies.
18. **Potenciar el treball en xarxa entre els diferents agents del territori que intervenen en l'acompanyament i l'orientació.** Per tal d'evitar la fragmentació entre serveis i agents i concebre la funció d'acompanyament i orientació com una activitat en col·laboració i corresponsabilitat, cal fomentar el treball en xarxa. Per això, per dotar de més coherència i eficàcia les actuacions, es necessita alliberar hores dels professionals per impulsar una coordinació entre els diferents agents educatius: equips docents (tutors i tutores, professorat FOL), coordinació pedagògica, l'equip d'orientació i serveis educatius externs. En aquest sentit, es considera important construir una cultura col·laborativa que treballi en xarxa i que inclogui les famílies, els centres, els agents socials i laborals del territori i, naturalment, l'alumnat.

19. **Incorporar les competències transversals (soft skills) en l'acompanyament i l'orientació.** Cada cop més, les empreses cerquen perfils capaços d'adaptar-se al canvi, que sàpiguen planificar-se, que tinguin habilitats de comunicació i que s'adaptin al treball en equip, entre altres.
20. **L'acompanyament i l'orientació que es faci des del centre cap a l'alumnat jove ha de comptar amb la corresponsabilitat de l'entorn familiar.** Les famílies han de tenir el dret i el deure d'estar informades sobre les diferents opcions formatives i els itineraris que millor s'adaptin a les necessitats i demandes de les persones joves. És fonamental que es mantingui una bona coordinació amb el tutor/a i l'orientador/a, que són les figures professionals capacitades i responsables que els podran assessorar en primera instància.

